

Utarbeidet av
Norges Bondelag

Til:
Landbruks- og matminister Geir Pollestad

Kopi:

Norges Bondelags plan for økt selvforsyning

Verden er for tiden ustabil. Krigsherjingene i Ukraina setter det ukrainske folk og verden på store prøvelser. Her i landet kjenner mange den økonomiske situasjonen, der økte renter og priser treffer. Krig og pandemi har igjen vist oss viktigheten av å sikre en god matsikkerhet og matberedskap.

Klimaendringene gjør matproduksjonen enda mer krevende, også i Norge. De siste årene har vist at landbruket i større grad enn tidligere må redusere risiko i produksjonen gjennom ulike tiltak for klimatilpasninger. Sjølforsyningsgraden vil variere fra år til år.

Stortinget og regjeringen har satt seg et mål om 50% selvforsyning i Norge.

Regjeringen har gjennom Hurdalsplattformen sagt at de ønsker å øke selvforsyningsgraden i Norge opp til 50 %. I dag ligger selvforsyningsgraden på rundt 40 %. Dette er mulig å få til gjennom riktig satsing, og her er det vi mener må til.

1. Inntekta til bonden må opp.

En viktig forutsetning for økt selvforsyningsgrad er å øke inntekta til bonden. I lang tid har inntektsnivået i jordbruket vært lavt, og Stortinget har bedt om at det legges fram en tidfestet opptrappingsplan basert på nytt tallgrunnlag i løpet av 2022. Å få en inntekt som andre i samfunnet er ikke bare et mål i seg selv, men også et viktig virkemiddel for Norges matvareberedskap og bosetting i hele landet.

Det er 30 år siden sist vi gjennomgikk beregningsmetoden for å måle inntekta til bonden. Nå har det kommet et nytt kunnskapsgrunnlag som slår fast at bondeinntekta er lav. Det blir stadig færre bønder i landet, og det haster med å få på plass en opptrappingsplan og å øke inntekta.

2. Et sterkt importvern

Norske jordbruksvarer må sikres et effektivt importvern, og tollvernet må styrkes der det er mulig. Norge må ikke gi innrømmelser i internasjonale handelsavtaler som gir innskrenkninger i handlingsrommet for norsk landbruk. Økningen i import av RÅK-produkter er bekymringsfull.

Importvernet er i dag svekket, og store mengder matvarer blir importert inn til Norge på grunn av lave tollsatser. Importvernet er viktig for å sikre norsk, trygg mat. Det er et mulighetsrom for overgang fra krone til prosenttoll på jordbruksvarer, dette må utnyttes.

Under pandemien ble det virkelig tydelig hvor mye grensehandelen påvirker den norske produksjonen. Med stengte grenser økte behovet for norske råvarer, noe som blant annet førte til at vi måtte øke produksjonen av melk. Å minimere grensehandelen vil være et viktig grep for å øke den norske produksjonen, men også markedet, og å gjennom dette øke selvforsyningen.

3. Mer norskprodusert, mindre import

På grunn av importkvoter utnytter vi ikke potensialet for norskproduserte varer. Spesielt ser vi dette innen kjøtt og meieriprodukter. Grønsaker har også et stort mulighetsrom.

Økt produksjon av grønt er viktig for å styrke matberedskapen. Dette kan gjøres ved å utvikle bedre lagringsmetoder og utvikle nye sorter. Forbrukerperspektivet er også en viktig faktor for å kunne nå økt selvforsyning. Derfor må også jordbruket utvikle produkter i tråd med det som er klimatisk mulig, og hva forbruker ønsker.

Dersom vi utnytter mulighetene og øker den norske produksjonen kan dette tiltaket alene gi 5% økt selvforsyningsgrad.

4. Mer norskprodusert fôrråvare

Hva dyra spiser er viktig, og mer norskproduserte karbohydrater og protein i dyrefôret er viktig for å øke selvforsyningen.

4.1. Grovfôr

Det er ingen tvil om at Norge er et grasland. Det er en styrke for oss, som skal også utnyttes i årene framover. Bedre grovfôr kvalitet vil gi mer rom for å bruke mer norsk korn i kraftfôret. Det vises til partssammensatte gruppen som leverte sin rapport i mars 2021 og prosjektet «Økt norsk» hvor målet er å hjelpe bonden til å dyrke bedre grovfôr og gjennom det øke norskandelen i fôrrasjonen til drøvtyggere.

Virkemidler som bidrar til ekstensivering kan svekke muligheten til kvalitetsforbedringer på grovfôret. Yngre eng øker effektiviteten og produksjonen av godt grovfôr.

Samtidig er det viktig å påpeke at været er viktigste bidragsyter for et godt grovfôr. Det vil være store endringer fra år til år.

4.2. Kraftfôr

Økt kornproduksjon kan skje gjennom økt jordbruksareal, utvikling av nye yterike sorter samt bedre kvalitet på arealene gjennom kalking, grøfting, jordprøver og ugrasbekjempelse. For å dekke proteinbehovet til dyra importeres det i dag en del soya, også fra land med regnskog. Norges Bondelag ønsker å avvikle denne importen og arbeider for å finne norske erstatninger.

Et viktig grep for å få til dette er økt produksjon av norsk korn og planteprotein.

For å få til dette trenger bonden uavhengig rådgivning, i alle deler av landet. Spesielt for å utvikle nye kulturer og dyrkingsmetoder. Sortsutvikling i form av foredling og sortsutprøving må tilpasses de behov næringa til enhver tid har.

La oss forutsette følgende for **norskandel i kraftfôret** i 2030:

- 90 % for karbohydrater (var 89 % i 2005)
- 60 % for fett (var 62 % i 2005)
- 50 % for protein (forutsetter bruk av nye kilder)

Dette vil gi en samlet norskandel på 76 %, eller en økning på 15 prosentpoeng. Det gir ca. 2 % utslag i selvforsyningsgrad.

5. Kosthold i tråd med norske ressurser og handlekurven til forbruker

De valgene forbrukeren tar i butikken er førende for norsk matproduksjon. Det forutsetter også at landbruket produserer god, sikker og trygg mat på norske ressurser. Derfor ønsker Bondelaget et strengere regelverk knyttet til opprinnelsesmerking av matvarer, slik at forbruker er godt informert om de varene som kjøpes.

For at vi skal ha norske produkter i hyllene til enhver tid, og for å øke selvforsyningen er det en forutsetning at bonden får omsatt varene sine. Det er derfor viktig at fordelene med å velge norske produkter blir godt synlig for forbrukeren.

Norske poteter og korn kan i stor grad erstatte noe av importen av pasta og ris. Noe av fettene kan også erstattes med smør og fløte. Bær og frukt kan erstatte noe av sukkerinntaket vårt, og samtidig bidra til å bedre folkehelsen. Kort sagt er det mange grep som kan gjøres for å øke bruken av norske råvarer.

Hele regnestykket for økt norsk selvforsyning:

Økt produksjon	Matkorn (lettest å sette inn virkemidler her)	+2 %	Matkornpartnerskapet: 90% norskandel i matkornet. Mange tiltak i hele verdikjeden.
	Melk, yoghurt, smør og ost	+ 0,8 %	Forutsetter prosenttoll på flere produkter og tilstrekkelig RÅK-tilskudd. Erstatte alt utenom kvotene.
	Kjøtt og egg	+ 0,7 %	Forutsetter at norsk kjøttforbruk dekkes av norsk produksjon, alt unntatt kvotene. Det forutsetter et bedre tollvern og god konkurransekraft blant annet prisnedskrivning.
	Potet	+ 1,1%	100% norske poteter (norskandelen i 2020: 80%). Bedre tollvern, blant annet for spesialpoter. Bruke lagringspotet og utvikle bedre lagringsteknologi.
	Frukt, grønt og bær	+0,6 %	Norskandelen går ned! 50% grønt, 25% bær, 4% frukt. Bedre tollvern (prosenttoll) på blant annet potet, løk, isbergsalat, knollselleri, kålrot og eple. Kjodemakt. Grøntnæringa mot 2035 har mange tiltak.
	Sum	+ 5,2 %	Krever økt areal (600 000 da)
Mer norsk kraftfôrråvare		+ 2 %	I dag: 63% norske råvarer i kraftforet. Mål: 76% norskandel i kraftforet= 95% karbohydrater, 60% fett, 50% protein. Økt produksjon av proteinråvarer.
Mer og bedre grovfôr		Til sammen 5%	Grovfôret er allerede tilnærmet 100% norsk. Men bedre kvalitet vil bidra til
Endra kosthold		+ 3,0 %	For eksempel må ris og pasta erstattes av norske poteter. Importert margarin og fett erstattes av norsk fløte og smør. Import sukker erstattes av norsk frukt og bær.
Sum		10,2 %	